

XIZMAT KO'RSATISH SOHASI IJTIMOYIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI VA ULARNI HISOBLASH USULLARI

Xaitov Sayfullo Safarovich i.f.d., prof.
Buxoro davlat universiteti
Buxgalteriya hisobi va statistika kafedrası

Annotatsiya: Xizmat ko'rsatish sohasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi o'z mazmuniga ko'ra turmush farovonligi va uning sifatini oshirish, zamonaviy tarmoqlarning shakllanishi bilan bog'liq bo'lgan inson kapitalini rivojlantirish uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratish, mehnat taqsimotining nisbatan yuqori darajasini ta'minlash bo'yicha xo'jalik faoliyatining turli yo'nalishlarini qamrab oladi. Iqtisodiyotning transformatsiyalashuvi sharoitida xizmatlar sohasi iqtisodiy jihatdan sanoat ishlab chiqarishiga qaraganda ancha samaralidir, chunki xizmatlar sohasida boshlang'ich faoliyatni amalga oshirish kamroq mablag'larni talab qilib, kapitalning aylanish tezligi ancha yuqori hisoblanadi.[1]¹

Kalit so'zlar: "O'zbekiston-2030", Xizmat ko'rsatish sohasi, ijtimoiy samaradorlik,). Ijtimoiy himoya dasturlari, sug'urta va pensiya dasturlari.

Kirish.

O'zbekiston-2030 strategiyasi mamlakatimizning xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishga katta e'tibor qaratadi.[2] Ushbu strategiya doirasida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish bo'yicha bir qator ustuvor yo'nalishlar belgilangan. Raqamli transformatsiya va innovatsiyalar, raqamli texnologiyalarni joriy etish, raqamli xizmatlar, elektron hukumat, elektron tijorat va boshqa raqamli xizmatlarni rivojlantirish, onlayn platformalar, onlayn xizmatlar va platformalarni rivojlantirish orqali xizmat ko'rsatish sohasining raqamli transformatsiyasini ta'minlash, innovatsiyalar va startaplarni qo'llab-quvvatlash, innovatsion markazlar, innovatsion markazlar va inkubatorlarni tashkil etish orqali yangi xizmat ko'rsatish loyihalarini qo'llab-quvvatlash, startap ekotizimi, xizmat ko'rsatish sohasida startap ekotizimini rivojlantirish va yangi biznes loyihalarni qo'llab-quvvatlash kabi ustuvor yo'nalishlar alohida ahamiyat kasb etadi.

"O'zbekiston-2030" strategiyasi doirasida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish bo'yicha belgilangan ustuvor yo'nalishlar mamlakatimiz iqtisodiyotining barqaror va jadal rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan. Raqamli transformatsiya va innovatsiyalar, ta'lim va malaka oshirish, infratuzilma va transport, ijtimoiy samaradorlik va barqaror rivojlanish, xalqaro hamkorlik va investitsiyalar sohalarida amalga oshiriladigan chora-

¹ <https://ijtimoiy.uz/2319/>

tadbirlar xizmat ko'rsatish sohasini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi. Ushbu yo'nalishlar orqali xizmat ko'rsatish sohasida yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash, xizmatlar sifatini oshirish va yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratish mumkin bo'ladi.[2]

Adabiyotlar sharhi.

Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish nazariyasini shakllantirishga xorijiy va mahalliy olimlar G. Avanesova, E. Agababyan, B. Breev, V. Kazakov, A. Goranin, K. Gronroos, N. Moskaleva, A. Novitskiy, N. Platonova, F. Kotler, V. Rutgaiser, Y. Sviridenko, M. Solodkov, V. Fedtsov, I. Shataev, I. Dtsgarov, hamda xizmat ko'rsatish sohasida faoliyatni baholash nazariyasi va amaliyotini E. Balalova, T. Burmenko, E. Jiltsov, A. Novitskiy, D. Pravdin, M. Solodkov, V. Rutgaiser, T. Tajibov, L. Yakobson kabi olimlar tomonidan ilmiy izlanishlar o'tkazilgan.[4]

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqot jarayonida mahalliy va xorijlik olimlarning xizmat ko'rsatish sohasida ijtimoiy samaradorlik ko'rsatkichlari va ularni baholash usullari, yechimlari bo'yicha olib borgan tadqiqotlari yuzasidan kuzatishlar, ma'lumotlar to'plash, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, xulosa va takliflar shakllantirildi.

Tahlil va natijalar

Xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiy rivojlanish va jamiyatning farovonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu sohaning ijtimoiy samaradorligini baholash uchun turli xil ko'rsatkichlardan foydalaniladi. Quyida xizmat ko'rsatish sohasining ijtimoiy samaradorlik ko'rsatkichlari keltirilgan:[5]

1. Bandlik va ish o'rinlari (Employment and Job Creation). Yangi ish o'rinlari soni, yangi yaratilgan ish o'rinlari, ma'lum bir davrda xizmat ko'rsatish sohasida yaratilgan yangi ish o'rinlari soni misol bo'ladi. Ish bilan bandlik darajasi, xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan band bo'lgan aholi ulushi, barqaror bandlik, ish o'rinlarining barqarorligi, xizmat ko'rsatish sohasida ish o'rinlarining davomiyligi va barqarorligi alohida o'rganiladi.

2. Daromadlar va moliyaviy barqarorlik (Income and Financial Stability). O'rtacha daromadlar, ish haqi darajasi, xizmat ko'rsatish sohasida ishchilar o'rtacha ish haqi, moliyaviy barqarorlik, xizmat ko'rsatish sohasida faoliyat yurituvchi korxonalar va xodimlarning moliyaviy barqarorligi xizmat ko'rsatish sohasida aniq misollarda tahlil qilinadi.

3. Ta'lim va malaka oshirish (Education and Skill Development). Xodimlarning malaka oshirishi, o'quv dasturlari va treninglar, xizmat ko'rsatish sohasida xodimlar uchun o'tkazilgan o'quv dasturlari va treninglar soni, malakali xodimlar ulushi, xizmat ko'rsatish sohasida malakali va sertifikatlangan xodimlar ulushi alohida ko'rsatkichlar asosida tahlil qilinadi.

4. Ijtimoiy himoya va mehnat sharoitlari (Social Protection and Working Conditions). Ijtimoiy himoya dasturlari, sug'urta va pensiya dasturlari, xizmat ko'rsatish sohasida xodimlar uchun sog'liqni saqlash sug'urtasi hamda pensiya dasturlarining mavjudligi va qamrovi ko'rsatkichlarini tahlil qilish muhim hisoblanadi. Ijtimoiy himoya dasturlari, xodimlarning ijtimoiy himoya dasturlari bilan qamrab olinishi darajasi, mehnat sharoitlari, ish joyidagi sharoitlar, xodimlar uchun ish joyida yaratilgan sharoitlar (xavfsizlik, ergonomika, dam olish zonalari) bo'yicha mamlakat miqyosida o'rganish olib

beriladi. Ish vaqtining moslashuvchanligi, xizmat ko'rsatish sohasida xodimlar uchun moslashuvchan ish vaqti imkoniyatlari o'rganiladi.

5. Xizmat sifatini baholash (Service Quality), mijozlarning qoniqishi, mijozlar qoniqishi darajasi, xizmat ko'rsatish sohasida mijozlar qoniqishi darajasi (so'rovnomalar va fikr-mulohazalar asosida), mijozlarning shikoyatlari, mijozlarning xizmat sifati bo'yicha bergan shikoyatlari soni va ularning hal etilishi darajasi alohida mamlakat miqyosida o'rganiladi. Xizmat ko'rsatish tezligi va aniqligi, xizmat ko'rsatish vaqti, xizmat ko'rsatish sohasida mijozlarga ko'rsatiladigan xizmatlarning bajarilish vaqti, xizmat ko'rsatish aniqligi, mijozlarga ko'rsatiladigan xizmatlarning aniqligi va sifat darajasi mamlakat darajasida o'rganiladi.

6. Iqtisodiy rivojlanish va mahalliy ijtimoiy muammolarni hal etish (Economic Development and Local Social Problem Solving), iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari, mahalliy iqtisodiyotga hissasi, xizmat ko'rsatish sohasining mahalliy iqtisodiyotga qo'shgan hissasi (solliqlar, investitsiyalar, ish o'rinlari yaratish), mahalliy iqtisodiy loyihalar, xizmat ko'rsatish sohasida amalga oshirilgan mahalliy iqtisodiy loyihalar va ularning natijalari, ijtimoiy mas'uliyat, ijtimoiy loyihalar va tadbirlar, xizmat ko'rsatish sohasida amalga oshirilgan ijtimoiy loyihalar va tadbirlar (xayriya tadbirlari, mahalliy jamoatchilik bilan hamkorlik), mahalliy muammolarni hal etish, xizmat ko'rsatish sohasida mahalliy ijtimoiy muammolarni hal qilishga qaratilgan tadbirlar va dasturlar alohida mamlakat darajasida o'rganiladi.[5]

Xizmat ko'rsatish sohasining ijtimoiy samaradorligini baholash uchun yuqoridagi ko'rsatkichlar muhim ahamiyatga ega. Bu ko'rsatkichlar xizmat ko'rsatish sohasida bandlik, daromadlar, ta'lim va malaka oshirish, ijtimoiy himoya va mehnat sharoitlari, xizmat sifati va iqtisodiy rivojlanish kabi sohalarni qamrab oladi. Ushbu ko'rsatkichlar asosida xizmat ko'rsatish sohasining ijtimoiy samaradorligini aniqlash va uning rivojlanishini ta'minlash mumkin. Buxoro shahrining suv ta'minoti tizimi aholining hayot sifati va umumiy farovonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Quyida 2020-2024 yillar davomida Buxoro suv ta'minoti tizimining ijtimoiy samaradorlik ko'rsatkichlari tahlili keltirilgan.[3]

1-jadval.

Buxoro suv ta'minoti tizimining ijtimoiy samaradorlik ko'rsatkichlari tahlili²

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024
Suv ta'minoti sifati va qamrovi					
Suvning sifat ko'rsatkichlari xalqaro standartlarga mosligi, %	75	78	80	86	85
Qamrov darajasi, % 85	85	88	90	92	95
Suv isrofi va tejamkorlik					
Suv isrofi	20	18	16	14	12

² Buxoro suv ta'minoti hujjatlari asosida muallif ishlanmasi

Suv ta'minoti infratuzilmasi						
Yangi suv quvurlari va tarmoqlari (yangi suv quvurlari yotqizildi)	100 km	120 km	150 km	180 km	200 km	
Aholining suv ta'minotidan qoniqish darajasi						
Qoniqish darajasi (aholi suv ta'minotidan qoniqish bildirgan), % da	70	75	78	82	85	
Suv ta'minoti bilan bog'liq sog'liqni saqlash ko'rsatkichlari						
Suv bilan bog'liq kasalliklar soni	500	450	400	350	300	

Suv ta'minoti bo'yicha ijtimoiy loyihalar va tadbirlar. Ijtimoiy loyihalar. 2020-2024 yillar. Suv tejash bo'yicha ijtimoiy loyihalar, xayriya tadbirlari va jamoatchilikni suvdan oqilona foydalanishga undash kampaniyalari o'tkazildi. O'qitish va xabardorlik. 2020-2024 yillar. Aholini suv resurslaridan tejamkor foydalanishga o'rgatish bo'yicha treninglar va ma'lumot berish kampaniyalari o'tkazildi. Suv sifati va qamrovi. 2020-2024 yillar davomida suv sifati xalqaro standartlarga mosligi 75% dan 85% ga oshdi. Bu esa suv ta'minoti tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar muvaffaqiyatli amalga oshirilganligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, suv ta'minoti bilan qamrab olingan aholining ulushi 85% dan 95% ga yetdi, bu esa aholining ko'proq qismi sifatli suvdan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lganligini bildiradi. Suv isrofi va tejamkorlik. Suv isrofi darajasi 2020 yilda 20% bo'lgan bo'lsa, 2024 yilga kelib bu ko'rsatkich 12% ga tushdi. Suv tejash texnologiyalarini joriy etish va tejamkorlik bo'yicha ma'lumot berish kampaniyalari suv isrofini sezilarli darajada kamaytirishga yordam berdi. Suv ta'minoti infratuzilmasi. Yangi suv quvurlari va tarmoqlarining umumiy uzunligi 2020 yildan 2024 yilgacha 100 km dan 200 km ga oshdi. Suv ta'minoti tizimini zamonaviylashtirish choralari ham amalga oshirilib, suv ta'minotining barqarorligi va samaradorligi oshirildi. Aholining suv ta'minotidan qoniqish darajasi. Aholining suv ta'minotidan qoniqish darajasi 2020 yilda 70% bo'lgan bo'lsa, 2024 yilga kelib bu ko'rsatkich 85% ga yetdi. Bu esa aholi orasida suv ta'minoti sifatiga bo'lgan ishonchning oshganini ko'rsatadi. Suv ta'minoti bilan bog'liq sog'liqni saqlash ko'rsatkichlari. Suv bilan bog'liq kasalliklar soni 2020 yilda 500 ta bo'lgan bo'lsa, 2024 yilga kelib bu ko'rsatkich 300 ta ga tushdi. Suv sifati va qamrovining yaxshilanishi natijasida suv bilan bog'liq kasalliklarning kamayishi kuzatildi.[3]

Xulosa

Buxoro suv ta'minoti tizimining 2020-2024 yillardagi ijtimoiy samaradorlik ko'rsatkichlari tahlili shuni ko'rsatadiki, ushbu yillarda suv sifati va qamrov darajasi sezilarli darajada yaxshilangan. Suv isrofi kamaytirilib, tejamkorlik choralari joriy etilgan, infratuzilma rivojlantirilgan va aholining suv ta'minotidan qoniqish darajasi oshgan. Suv

bilan bog'liq kasalliklar soni kamayib, ijtimoiy loyihalar va tadbirlar orqali aholi xabardorligi oshirilgan. Bu natijalar Buxoro suv ta'minoti tizimining ijtimoiy samaradorligini oshirishga qaratilgan strategiyalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilganligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. <https://ijtimoiy.uz/2319/>
2. <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>
3. <https://buxoro.uzsuv.uz/uz>
4. <https://www.dissercat.com/content/formirovanie-strategii-razvitiya-sfery-uslug-krupneishego-goroda-na-primere-munitsipalnogo-o>
5. file:///C:/Users/user/Downloads/otsenka-sotsialno-ekonomicheskoy-effektivnosti-sfery-uslug-regiona.pdf
6. Halimovich K. N. ADVANTAGES OF TAX CREDITS IN INCREASING THE PROFITABILITY OF COMMERCIAL BANKS //IMRAS. – 2023. – T. 6. – №. 6. – С. 229-234.
7. Halimovich K. N. DIGITAL BANKS ARE AN ENGINE IN THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY'S ECONOMY //INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2023. – T. 2. – №. 18. – С. 82-85.
8. Halimovich K. N. ADVANTAGES OF TAX CREDITS IN INCREASING THE PROFITABILITY OF COMMERCIAL BANKS //IMRAS. – 2023. – T. 6. – №. 6. – С. 229-234.
9. Halimovich Q. N. Importance of Innovative Activities in Banks //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2022. – T. 2. – №. 11. – С. 37-40.
10. Исомов Б. С., Кулиев Н. Х. Инвестиции в условиях рыночных отношений //Вестник науки и образования. – 2021. – №. 6-2 (109). – С. 22-24.
11. ИСОМОВ Б. С., КУЛИЕВ Н. Х. ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ //ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ Учредители: Олимп. – С. 22-24.
12. Кулиев Н. Х. Совершенствование системы планирования производственно-технической базы жилищного строительства. – 1984.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

